

JAN JERZY MILEWSKI

ORCID: 0000-0002-5689-3552

JAN SNOPKO

ORCID: 0000-0002-5154-795X

ELŻBIETA BAGIŃSKA (1959–2021)

DOI: 10.15290/sp.2021.29.18

Elżbieta Bagińska urodziła się 4 listopada 1959 r. w miejscowości Łyse (pow. ostrołęcki) w rodzinie inteligentnej. Do szkoły podstawowej zaczęła uczęszczać we wsi Zalas (tenże powiat). Następnie uczyła się w Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki w Łomży (wówczas rodzina mieszkała w Puchałach). Po uzyskaniu w 1978 r. świadectwa dojrzałości rozpoczęła naukę w dwuletnim Policealnym Studium Ekonomicznym na specjalności archiwistyka. Po jego ukończeniu od września 1980 r. została zatrudniona w oddziale Archiwum Państwowego w Łomży.

W służbie archiwalnej Elżbieta Bagińska pracowała jedenaście lat, od 1 września 1980 r. do 30 sierpnia 1991 r. Zaczynała od stanowiska młodszego archiwisty, później kontynuowała pracę na stanowisku archiwisty i starszego archiwisty. Cieszyła się bardzo dobrą opinią przełożonych, jako osoba wzorowo wypełniająca obowiązki pracownicze, koleżeńska, podnosząca zarazem kwalifikacje zawodowe¹. Warto zauważyć, że jej doświadczenie

¹ Dyrektor archiwum odnotował w opinii na temat Elżbiety Bagińskiej: „W toku pracy zawodowej poszerzała swoje umiejętności, wykonując wszystkie czynności występujące w instytucji, w której była zatrudniona. Posiada więc umiejętności w zakresie ewidencji, opracowania zasobu archiwalnego, jego zabezpieczania i udostępniania. Wykonywała również prace w zakresie popularyzacji

i umiejętności nabyte w trakcie pracy w archiwum zostały później wykorzystane podczas zajęć dydaktycznych ze studentami historii.

W 1986 r. Elżbieta Bagińska rozpoczęła studia zaoczne na kierunku historia w Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Na seminarium magisterskim pod kierunkiem prof. Henryka Rucińskiego przygotowała pracę magisterską pt. *Studia nad prawem chełmińskim we wsiach Mazowska północno-wschodniego do roku 1526 (ziemie: łomżyńska i wiska)*, którą obroniła w 1991 r. Praca ta stała się podstawą artykułu naukowego opublikowanego w IV tomie „Studiów Łomżyńskich”. Promotor pracy wysoko oceniał postępy podopiecznej w trakcie studiów oraz zwracał uwagę na zainteresowania badawcze, którymi już wtedy się wykazywała.

Po ukończeniu studiów z wynikiem bardzo dobrym, 1 września 1991 r. Elżbieta Bagińska podjęła pracę jako nauczycielka historii w Szkole Podstawowej nr 9 w Łomży. Nową posadę objęła na podstawie porozumienia zakładów pracy i była zatrudniona w łomżyńskiej placówce do 30 listopada 1994 r. Jeszcze podczas pracy w szkole próbowała realizować swoje zainteresowania naukowe. Od 1993 r. była uczestniczką Seminarium Doktoranckiego przy Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie (Pracownia Edytorstwa i Nauk Pomocniczych Historii). Pracowała nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej nt. *Klientela podlaska Radziwiłłów birżańskich w XVI–XVII w.*, pod kierunkiem doc. dr. hab. Andrzeja Rachuby.

28 października 1994 r. mgr Elżbieta Bagińska wygrała konkurs na stanowisko asystenta w Instytucie Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku i od 1 listopada tego roku rozpoczęła pracę w Zakładzie Historii Europy Wschodniej, kierowanym wówczas przez prof. Władysława A. Serczyka. Następnie pracowała w Zakładzie Historii Regionalnej kierowanym przez prof. Adama Dobrońskiego, a później przez prof. Józefa Maroszka, zaś w ostatnich latach była członkiem Katedry Historii Struktur Demograficznych, Gospodarczych i Religijnych, kierowanej przez prof. Cezarego Kukło.

Na uczelni prowadziła szereg różnego rodzaju zajęć dydaktycznych dla studentów historii i studiów wschodnich, mogła także zająć się szerzej badaniami naukowymi. W ramach dydaktyki akademickiej wykorzystywała dotychczasowe doświadczenia zawodowe i własne badania naukowe. Prowadziła m.in. takie przedmioty jak: archiwoznawstwo, opracowanie i udostępnianie materiałów archiwalnych, historia średniowiecza, historia regionalna, kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego, vademecum studiów historycznych, zajęcia terenowe (objazdy).

działalności instytucji, oraz dydaktyczne na kursach szkoleniowych archiwistów zakładowych. Jej doświadczenie dydaktyczne posiada więc staż dłuższy, niż późniejsza praca w szkolnictwie. W zakresie opracowania zasobu archiwalnego może wykazać się kilkunastoma inwentarzami zespołów akt”.

Elżbieta Bagińska dużą wagę przykładła do objazdów naukowych śladami zabytków kultury materialnej na obszarze byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego i często występowała w charakterze kierownika organizacyjnego takich wyjazdów.

Przez wiele lat przewodnikiem naukowym Elżbiety Bagińskiej był prof. Henryk Ruciński, który był promotorem nie tylko jej pracy magisterskiej, ale także doktorskiej (*Polityka wyznaniowa Radziwiłłów birżańskich w ich dobrach podlaskich w XVII wieku*). Odwdzięczyła się swojemu Mistrzowi redagując dedykowaną Jego pamięci książkę pt. *Res gestae Meridionales et Orientales* (Białystok 2009). Jej zainteresowania badawcze skupiały się wówczas wokół rodów magnackich w Wielkim Księstwie Litewskim w czasach nowożytnych, zwłaszcza Radziwiłłów birżańskich. Interesowały Ją szczególnie kwestie wyznaniowe (ewangelicy reformowani, ich organizacja kościelna, społeczność ewangelicka).

26 lutego 2004 r. odbyła się obrona rozprawy doktorskiej Elżbiety Bagińskiej i uchwałą Rady Naukowej Instytutu Historii Uniwersytetu w Białymstoku uzyskała ona stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli prof. dr hab. Stanisław Aleksandrowicz i dr hab. Ewa Dubas-Urwanowicz. Ten etap rozwoju naukowego uwieńczony został mianowaniem na stanowisko adiunkta (od 1 października 2005 r.).

W pracy doktorskiej Elżbiety Bagińskiej poddano analizie nie tylko politykę wyznaniową Radziwiłłów, ale także proces tworzenia systemu klientalnego tej rodziny magnackiej na Podlasiu. Przygotowując rozprawę autorka wykorzystała materiały znajdujące się w Archiwum Radziwiłłów w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie oraz materiały przechowywane w Bibliotece Wileńskiej Akademii Nauk, Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego, Litewskiej Bibliotece Narodowej i Archiwum Historycznym Białorusi w Mińsku. Ważniejsze tezy pracy zostały opublikowane w czasopiśmie naukowych.

Oprócz wielu artykułów naukowych Elżbieta Bagińska była autorką licznych recenzji wydawnictw dotyczących Wielkiego Księstwa Litewskiego (w tym prac w języku litewskim). Występowała także jako współredaktorka monografii wieloautorskich dotyczących dziejów reformacji (*Studia nad reformacją*, red. E. Bagińska, P. Guzowski, M. Liedke, Białystok 2010). Wiele artykułów popularnonaukowych opublikowała na łamach „Białostoczczyzny”.

Badania jej w oczywisty sposób budziły zainteresowanie na Litwie, gdzie są dobrze znane i wysoko cenione przez tamtejszych historyków (R. Ragauskienė, D. Karvelis i inni). Opublikowała też kilku artykułów w czasopiśmie litewskich (m.in.: *Boguslavas Radvila's image based on his private diary – family, relatives, clients / Boguslavo Radivilos įvaizdis pagal jo privatų dienoraštį – šeima, artimieji, klientai*, „Lietuvos Istorijos Metraštis” (The Year-Book of Lithuania History),

vol. 2020/1, s. 29–52; *The careers of calvinist stipendiaries from The Grand Duchy of Lithuania in the 17th century. The example of Gabriel Dyjakiewicz*, „Lithuanian Historical Studies”, vol. 16 (2011), s. 61–71).

Elżbieta Bagińska chętnie podejmowała się też działalności społecznej. W latach siedemdziesiątych była członkinią Związku Harcerstwa Polskiego, przez pewien czas pełniąc nawet funkcję drużynowej. W Uniwersytecie w Białymstoku od 2012 r. pełniła bardzo pracochłonną funkcję sekretarza redakcji „Studiów Podlaskich”. Na tym polu wykazywała się wielkim zaangażowaniem i konsekwencją. Podejmując pracę na uczelni zaangażowała się też w działalność Polskiego Towarzystwa Historycznego. Przez kilka kadencji była sekretarzem zarządu i skarbnikiem Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Białymstoku, pełniła też funkcję członka Głównej Komisji Rewizyjnej PTH.

Za swoją pracę była wielokrotnie wyróżniana nagrodami Rektora Uniwersytetu w Białymstoku i innymi odznaczeniami. W 2004 r. otrzymała Nagrodę Rektora za pracę naukową, następnie w 2007 r. za działalność organizacyjną (kolejne w latach 2008, 2012 i 2016). W roku 2011 Prezydent RP odznaczył ją Medalem Złotym za Długoletnią Służbę, a w roku 2014 Ministerstwo Edukacji Narodowej uhonorowało Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

W ostatnich latach życia ciężka choroba wyniszczała jej organizm i mocno podkopywała siły fizyczne. Urlopy dla poratowania zdrowia (2013, 2017) niestety tego zdrowia nie poprawiały. Mimo to starała się do końca jak najlepiej wykonywać swoje obowiązki, zaangażowana w szereg różnych zadań dydaktycznych i organizacyjnych.

Z dniem 28 września 2020 r. Elżbieta Bagińska zakończyła pracę na Uniwersytecie w Białymstoku na mocy porozumienia stron i przeszła na emeryturę, nadal jednak pozostając sekretarzem redakcji „Studiów Podlaskich”. Otrzymała przy tym nagrodę jubileuszową za 40 lat pracy zawodowej.

Elżbieta Bagińska zmarła 18 kwietnia 2021 r. Była osobą koleżeńską, zawsze uśmiechniętą, życzliwą i chętną do współpracy. Taką pozostanie w naszej pamięci.

Jan Jerzy Milewski – dr, historyk, były wieloletni pracownik Instytutu Historii Filii UW (później Uniwersytetu w Białymstoku), autor licznych publikacji naukowych z dziejów XX w.

e-mail: jermil8@wp.pl

Jan Snopko – dr hab., historyk, aktualnie kierownik Pracowni Historii Wojskowości (wcześniej Zakładu Historii Wojskowości i Stosunków Militarnych) na Wydziale Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu w Białymstoku. Autor licznych publikacji naukowych z historii wojskowości.

e-mail: snopko@uwb.edu.pl